

I. P. GRÉCSIN, I. SZ. KAURICSEV, N. N. NYIKOLSZKIJ, N. P. PANV
és N. N. PODDUBNIJ

Talajtani praktikum

*Практикум по почвоведению
Издательство „Колос”. Москва 1964.*

A talajtani tudomány fejlődésével párhuzamosan nemcsak az elméleti ismeretek bővülnek, hanem a talajok helyszíni és laboratóriumi vizsgálatára újabb és újabb módszerek születnek, amelyek lehetővé teszik, hogy gyorsabban és pontosabban megismerjük a talajok tulajdonságait, valamint mezőgazdasági szempontból értékes sajátosságait.

Annak ellenére, hogy az utóbbi időben hazánkban éppúgy, mint külföldön, számos, értékes talajtani munka látott napvilágot, és nem szűkölködünk jó módszerekönyvekben sem, aránylag kevés az olyan kiadvány, amelyben a talajtan elméleti kérdéseivel párhuzamba állítva adnák meg a talajok vizsgálatának célszerű helyszíni és laboratóriumi módszereit. Ez az oka annak, hogy nagy örömmel kell üdvözölni a Moszkvai Tyimirjazev Akadémia Talajtani Tanszékének kollektíváját, akik „Talajtani praktikum” kiadásával a fenti hiányosságon igyekeznek segíteni.

A könyv három nagy részre tagolódik, az első részben a különböző talajtípusokat, altípusokat és változatokat ismertetik a szerzők, s megadják ezeknek a típusoknak nemcsak jellemző tulajdonságait, kémiai, fizikai, esetleg biológiai elemzésüknek jellegzetes adatait, hanem ezen túlmenően, útmutatással szolgálnak a talajfelvételezőnek arra, hogy helyszíni vizsgálatai alapján hogyan ismerheti fel ezeket a talajokat, mire kell a figyelmét főként fordítania, valamint arra nézve is anyagot szolgáltatnak, hogy a helyszíni vizsgálatokat és a talajszelvény leírását hogyan végezze el különböző talajtípusok, illetve változatok esetében.

Összeállításukban a szerzők természetesen a Szovjetunióban előforduló talajtípusok felsorolásához ragaszkodnak, azonban a talaj főtípusok megadásánál olyan anyagot is tárgyalnak könyvükben, amely értékesen használható a Szovjetunió határain kívül is. A könyv második részre részletesebben foglalkozik a talajok hely-

színi és laboratóriumi vizsgálatának módszereivel.

Ennek a résznek jellegzetes tulajdonsága, hogy egész részletesen ismerteti a talajok mintavételezését, a talajoknak a laboratóriumi, valamint a helyszíni elemzésekhez való, megfelelő előkészítését is. Az elvégzendő módszerek tekintetében a szerzők nem törekednek arra, hogy az összes jellegzetes vagy összes ismeretes módszereket csoportba gyűjtsék, és azután az olvasóra bizzák, hogy vizsgálataihoz melyiket válassza, hanem a legbeváltabb kémiai, illetve fizikai módszereket írják le, azokat azonban teljes részletességgel. Ez az eljárás segítséget nyújt különösen a kezdő talajtani szakemberek számára, miután olyan módszereket tartalmaz, amelyek a legtöbb talajtípus esetében megbízható eredményeket adnak.

Ezek között a talajvizsgálati módszerek között nemcsak a régen ismert, egyszerű és jól bevált metódusokat ismertetik, hanem igyekeznek foglalkozni a modern, műszeres vizsgálatok alkalmazásával is, olyan esetekben, amikor azok az egyszerű tömegvizsgálatok céljaira már beváltak. Így pl. részletes leírás található fotometriás, lángfotometriás, potenciometriás vizsgálatokra vonatkozólag, valamint a pH mérések elektrometrikus módszereivel kapcsolatban.

Külön ki kell emelni, hogy a vizsgálati módszerek aránya a kémiai és fizikai vizsgálatok között eltér a legtöbb módszerekönyvben fellelhető aránytól. Ismeretes, hogy míg a talajvizsgálat kémiai módszereivel kapcsolatban igen sok szakönyv áll rendelkezésre, ez korántsem mondható el a fizikai vizsgálatok tekintetében. A „Talajtani praktikum” szerzői változtattak ezen a gyakran megtalálható arányon. A laboratóriumi vizsgálati módszerek mintegy 60 százalékát teszik ki a kémiai és fizikokémiai módszerek, míg majdnem 40 százalék marad a fizikai módszerek leírására. Ezáltal nyílik arra

mód, hogy részletesebben ismertethessék pl. a talajszerkezet vizsgálatát, amelyre nézve az eddig tömegvizsgálatra gyakorlatban is használatos módszer mellett néhány más módszert is részletesen leírnak, továbbá alaposan foglalkoznak a talaj különböző vízforgalmának, valamint a talaj kapilláris sajátságainak egyes meghatározási módszereivel.

A módszertani részen végigvonul az a törekvés, hogy azokat a talajvizsgálati módszereket dolgozzák fel, amelyek nélkülözhetetlenül szükségesek a talaj genetikai sajátságának megismeréséhez, valamint nagyleptékű üzemi talajterképek készítéséhez. Ezeket a módszereket viszont teljességükben igyekeznek ismertetni, s határozottan megállapítható, hogy a könyv szerzőinek ez a törekvése sikerre is vezetett.

Szervesen csatlakozik a könyv második részéhez a harmadik rész, a nagyleptékű talajterképek elkészítési módszereinek ismertetése. Ez a rész a könyv terjedelme szempontjából nem nagy, alig egynegyedét teszi ki az összes terjedelemből, azonban részletesen ismerteti a nagyleptékű talajterképek készítésének módszerét, sőt ehhez csatlakozóan a térkép felhasználását és a nagyleptékű üzemi talajterkép agronómiai értékelésének szempontjait, lehetőségeit és határait is.

Ebben a részben a szerzők az ismertést a gazdaságok természeti és termelési viszonyainak változásával kezdik, s kifejti azt, hogy milyen jelentősége van e körülményeknek az üzemi nagyleptékű talajterkép elkészítésében. Ismertetik a természeti körülmények figyelembevétele mellett a talajterképezés szervezési, tervezési részét, a felvételezés, továbbá a későbbi, laboratóriumi vizsgálat céljából történő mintavételezés szabályait és módszereit. Ebben a részben helyet kap annak ismertetése is, hogy a nyert helyszíni felvételek és adatok birtokában hogyan kell a gazdaság részletes talajterképét összeállítani, s hogy ehhez milyen kiegészítő vizsgálatok, valamint milyen szerkesztési munkálatok szükségesek. A könyv e részébe ábra- és térképanyag egészíti ki, amelyhez csatlakozik a talaj altípusok és változatok felsorolása, térképen való ábrázolásának a módszere, a talajszelvények, morfológiai képződmények részletes ábrákkal való ismertetése stb.

Különösen értékes az a rész, amely a genetikai talajterkép agronómiai értékelésével foglalkozik. Itt néhány fontosabb talajtani sajátságnak a mezőgazdasági termelésre való hatását, illetve azzal való

összefüggését is megmagyarázzák a szerzők. Foglalkoznak pl. olyan kérdésekkel, mint a talaj kulturáltságának a foka, a talaj hő-, vízgazdálkodása, az egyes talajrétegek szerepe, a talajvíz elhelyezkedése és kémiai összetétele és ezek hatása a talajok mezőgazdasági sajátságaira stb. Ugyancsak ebben a részben foglalkoznak annak eldöntésével is, hogy az egyes genetikai változatokat a mezőgazdasági termelés szempontjait figyelembe véve hogyan lehet és hogyan kell csoportosítani, abból a célból, hogy az üzemi szempontjából a legnagyobb segítséget adhassa. Részletesen foglalkozik e rész azzal is, hogy pl. műtrágyák alkalmazásánál vagy talajjavításnál a részletes, genetikai talajterképet és kartogramokat hogyan kell kezelni, s ezek milyen segítséget adhatnak a fenti intézkedések keresztülvitelénél. A fenti fejezet tárgyalja a talajterképeknek és kartogramoknak a talajművelésben való felhasználását is. Mindezekhez a kartogramok készítésének módszereit is részletesen bemutatja bő térképanyag felhasználásával.

Az egész könyvön végigvonul az a célkitűzés is, hogy egyik legfontosabb feladata az egyetemi és főiskolai hallgatók talajtani képzésének elősegítése. Köztudomású, hogy a Szovjetunióban ez a képzés általános, s ezért az ilyen típusú könyv komoly jelentőséggel bír. Az egyes fejezetek végén, éppen a fenti célból, összefoglaló és ismétlő kérdések vannak, amelyeket nemcsak az egyetemek hallgatói, hanem bárki hasznosan felhasználhat, aki a talajtani felvételezés, illetve üzemi talajterképezés területén megfelelő gyakorlatra és biztonságra kíván szert tenni.

A könyv természetszerűleg főként a Szovjetunió természeti viszonyaira, talajvizsgálati módszereire, oktatási rendszerére támaszkodik, azonban kétségen kívül felhasználható a Szovjetunió területén túl is, s különösen nagy érdeklődésre támaszthat igényt hazánkban is, ahol a talajok vizsgálatának, minősítésének és a mezőgazdasági termelést segítő nagyleptékű térképezésnek szükségessége már régen felmerült, s nem vagyunk bővében ezt a célt segítő, megfelelő szakkönyveknek. Ebből a célból hasznos lehetne azon szakemberek számára akik az orosz nyelven nem olvasnak, a könyvnek, esetleges megfelelő átdolgozással, illetve kiegészítéssel, magyar nyelven való kiadása is.

SZABOLCS ISTVÁN

Érkezett: 1965. március 20.